

Forord

Brugernes søge- og brugsadfærd har på mange måder ændret sig radikalt de senere år, bl.a. som følge af nye teknologier samt en større grad af brugerinvolvement i produktion og formidling af indhold. Brugere har i dag mangeartede behov, roller, motivationer og oplevelser i interaktionen med et givent digitalt eller fysisk informationsrum. Brugere er ikke længere kun passive modtagere af information, men i højere grad aktive formidlere og informationsarkitekter. Betydningen af dette er stor i forhold til udvikling af digitale, fysiske og sociale rum eller tjenester der understøtter interaktiv informationsformidling. Indsigt i brugernes adfærdsmønstre er derfor helt afgørende for at kvalificere den måde information og serviceydelser produceres, formidles og præsenteres på. Det forudsætter endvidere indsigt i og viden om metoder, tilgange og værktøjer mhp. studiet af brugeradfærd.

I dette temanummer om *brugeradfærd og interaktiv informationsformidling* er medtaget 5 bidrag, der hver på deres måde bidrager til at nuancere begrebet brugeradfærd - teoretisk såvel som metodisk. 'Brugeradfærd' er her brugt som en samlebetegnelse for kognitive, fysiske, digitale, sociale og affektive handlinger, oplevelser og erfaringer med relevans for informationsformidling.

Den første artikel *Personlighed og informationsadfærd – en introduktion til et forskningsområde* af Niels Ole Pors er en længe savnet dansk indføring i forskningsområdet personlighed og informationsadfærd - et område, der først i nyere tid har vundet indpas inden for biblioteks- og informationsvidenskaben. Det skal også ses i sammenhæng med en nylig interesse for affektive og psykologiske fakto-

rens indflydelse og betydning for informationsadfærd. Artiklen opregner 'state of the art' på området og fokuserer især på tre større 'mønsterstudier' af personlighed i samspil med biblioteks- og informationsvidenskabelige fænomener. Forskellige afhængige, uafhængige, medierende og situationelle faktorer beskrives foruden et udvalg af metoder og tilgange til at indsamle og analysere data. Artiklen forholder sig afslutningsvis konstruktivt til perspektiverne for praksis- og forskningsverdenen – i valg af genstandsfelt såvel som metodologisk.

Den anden artikel *Informationssøgning set i det integrerede Kognitive Forskningsperspektiv* af Peter Ingwersen og Kalervo Järvelin præsenterer og diskuterer en ny kontekstbaseret forståelsesramme mhp. at foretage eksperimenter og studier af informations-søgeadfærd, der i højere grad end tidligere tilgodeser informationssøgerens kontekst, herunder den sociale, organisatoriske og kulturelle kontekst. Der fokuseres i artiklen på begreberne 'interaktion' og 'relevans' begrundet i deres centrale betydning for forskningen og forståelsen af informationssøgning. Som baggrund for at forstå det integrerede perspektiv præsenteres læseren indledningsvis for en kritisk diskussion af Laboratorie-perspektivet under det 'kognitive synspunkt' og dets manglende hensyn til informationssøgeren. Det leder gradvist frem til en udvidelse af undersøgelsesrammen henimod større brugerinddragelse, implicit såvel som eksplicit. I den nye model og forståelsesramme bestående af 9 dimensioner er hidtidige perspektiver integreret sammen med elementer der mere specifikt fokuserer på aktøren (bruger- og informationssøger) og dennes kontekst. Som teoretisk forståelsesramme er det integrerede

kognitive forskningsperspektiv et væsentligt bidrag inden for forskningen af bruger- og søgeadfærd, der kan bidrage til opbygningen af undersøgelsesdesign, herunder hvilke dimensioner og variable der skal fokuseres på. Artiklen giver endvidere inspiration til hvordan studier inden for det integrerede kognitive forskningsperspektiv kan gennemføres validt og pålideligt.

Den tredje artikel *Småstegs søkeprocesser: hvordan "disjointed incrementalism" kan benyttes for at forstå informationsøgeadfærd* af Nils Pharo præsenterer og diskuterer hvordan teorien 'disjointed incrementalism' (teori om beslutningsadfærd) af David Baybrook og Charles Lindblom kan bidrage til at forklare webbrugeres ofte ikke-målrettede og associative søgeadfærd. Med afsæt i denne teori argumenterer artiklen for behovet for at forstå og forklare webbrugeres søgeadfærd som modsætning til professionelle informationssøges adfærd og en mere rationalistisk tilgang til informationssøgning, der ifølge forfatteren ofte kommer til udtryk i centrale modeller for informationssøgning. Den iboende forskellighed mellem de to former for søgeadfærd, i artiklen benævnt henholdsvis det 'strukturerede paradigme' og 'webparadigmet', bør i højere grad være afspejlet i forskningen, herunder i valg og brug af metodologi.

Den fjerde artikel *Serendipitetsfaktorer og brugeradfærd på det fysiske bibliotek* af Lennart Björneborn præsenterer en ny model for folkebiblioteket som samlet brugergrænseflade, der viser samtlige kontakthaver mellem brugere og bibliotekets menneskelige, fysiske og digitale informationsressourcer og formidlingsveje. Modellen er baseret på en længerevarende undersøgelse i 2006 blandt 113 biblioteksbrugere på Københavns Hovedbibliotek og det nybyggede filialbibliotek i Vanløse. I undersøgelsen blev forskellige former for (og kombinationer af) konvergent (målrettet) og divergent (eksplorativ) ad-

færd identificeret samt faktorer der i biblioteket stimulerer eller hindrer serendipitet (uplanlagte fund). Foruden modellen og dens underlæggende viden om brugeradfærd i det fysiske bibliotek bidrager undersøgelsen (og artiklen) også med viden om og anvisninger til hvordan bibliotekets formidlingspolitik kan samtænke formidlingsveje mellem forskellige informationsressourcer og dermed understøtte specifikke handlemuligheder (affordances) og muligheder for serendipitet i biblioteket.

Den femte og sidste artikel *Metodologiske aspekter ved studiet af brugeradfærd – en diskussion af adfærdsforskning contra praksisforskning* af Jens Gudiksen diskuterer adfærdsbegrebets videnskabs-teoretiske grundlag og dets implikationer for studiet af adfærd, herunder brugeradfærd. Artiklen kritiserer adfærdsforskningen for at bygge på forskningstyper med rationaler i og fra naturvidenskabelige metodologier, der dermed ikke indfanger den sociale adfærds flertydige karakter (reduktionisme-problemet) samt behandler adfærdsfænomener som statistiske forhold (generaliserings-problemet). Som svar på kritikken argumenterer artiklen i stedet for at benytte praksisforskningens videnskabsteoretiske grundlag og metodologi i studiet af brugeradfærd, her med fokus på subjektets handlinger i en specifik mål-middel sammenhæng. Artiklen bidrager således til diskussionen af hvad brugeradfærd er og hvordan den kan/ skal studeres.

På vegne af redaktionen er det mit håb at artiklerne må læses med interesse og bidrage til inspiration og refleksion blandt studerende, forskere og praktikere samt andre med interesse for brugeradfærd og interaktiv informationsformidling.

God fornøjelse.

Jette Hyldegård